

1. Huber J. S. de diff. de fine ac quem
homo conditus, Wittenb. 1593

2. ———— diff. de conjugio et
divortio, Wittenb. 1593.

3. Hülfemann J. Joh. S. Instructio Stu-
dioforum, quid de phrasibus bona
opera sunt necessaria ad vitam
aeternam, statuere habeant
Lipsiae 1616.

4. ———— repetitio Articuli
10 libri concordio, Lipsiae
1649

29
39

Propositiones

COMPLECTENTES

SVMAM DOCTRINAE DE

Sacramentis Novi Testamenti, hoc tempore

DEI beneficio in Ecclesia & Academia

VVitebergenſi ſonantis,

DE QUIBUS

*Confessionem ſuam edituri ſunt 10. Au-
guſti, Anno 1593.*

PRAESIDE

POLYCARPO LYSERO D.

Reverendi & Clarissimi Viri,

Dn. SAMUEL HUBERUS, Bernas,
Helvetius.

M. SALOMON GESNERUS, Bo-
leslaviensis, Sileſius.

M. VITUS WVOLFRUM, Hilperhtus
ſanus, Francus.

M. LAURENTIUS DRABITIUS
Coldicentis, Miſnicus.

*Pro conſequendo gradu Doctoratus
in Theologia.*

VITEBERGÆ

Typis Zachariæ Lehmanni.

Propositiones

COMPLECTENTES

SAMMAM DOCTAMINAM DE

Mathematicis, Physicis, Astronomicis, Medicis, Juris, Historiis, Philosophicis, Poeticis, Musis, Mechanicis, &c.

Ab Johanne Schenckio

Wittenbergensi

Professore

Publico

1683

1683

POLYGRAPHUM

Reverendissimi

Dr. SAMUEL HUBERUS

Historicus

M. SALOMON GESSNERUS

Philosophus

M. VITUS VOLFRAMUS

Philosophus

M. JANNES DRABITUS

Philosophus

Pro

VITTEBERG

Typis Schenckii & Schrammii

Ert animus, ^{quod} ^{de} paucis & bre-
vibus thesibus summam doctrina
de Sacramentis in hac florentissi-
ma Saxonia Academia & Ecclesia sonan-
tis complecti, & ad disputationem, veritas
tis confirmanda causa, proponere. Faxit
DEUS, ut quemadmodum hoc ad amplifi-
candum honorem nominis & adificationem
Ecclesiae ipsius, instituimus: ita etiam fi-
nem propositum in ipso consequamur.

Sequentes theses, Clarissimus vir, Dn.
SAMUEL HUBERTVS
defendet.

DE SACRAMENTIS NOVI Testamenti in genere.

I.
Semper Deus, inde usque ab initio con-
ditae & redemptae Ecclesiae, ita sese patefecit: ut
verbo sua voce expresso, certa signa & Testi-
monia, quasi sigilla quaedam, adderet.

II.

Sic statim post lapsum Adae edita promissione gratiae, ad-
ditae illi sunt ceremoniae, nimirum sacrificia, quae Deo offeren-
bantur, & flammâ coelitus delapsâ incendebantur. Figuram ea
& typum praeseferbant passionis & mortis venturae hostiae, de

A ij qua

qua promissio facta erat: & simul testimonium erant reconcilia-
tionis in illâ ipsâ hostiâ factæ.

III.

Postea cum sub Abrahamo promissio renovaretur, eidem
novum testimonium additum fuit: nimirum Circumcisio.

III.

Inde iterum sub Mose, instauratâ luce doctrinæ, accessit
mactatio agni paschalis, & aliæ ceremoniæ.

V.

Ita in Ecclesia Novi Testamenti Evangelio additi sunt ritus
quidam sacri, qui non sunt humana spectacula, ut Græcorum
dramata: Sed sunt testimonia divinæ gratiæ & sigilla justitiæ
fidei, ut Apostolus loquitur. Rom: 4. v. 11.

VI.

Magni ergò sunt faciendi hi ritus, quos Deus ipse addidit
verbo suo: non tantum quia magnus est ille, qui eos instituit,
sed & quia magna ad nos beneficia per ea dimanant. Et sunt
ijdem longissimè secernendi ab illis sacris, quæ ex κακοζήλια
& superstitione prava, sive à gentilibus, sive ab Ecclesiâ falsâ
sunt instituta.

VII.

Nos ritus illos usitato nunc & omnibus cognito vocabulo
Sacramenta dicimus. Quæ tamen vox non ex scriptura, sed ex
Ecclesiastica loquendi consuetudine sumta est. Et quia diligenti-
tia digna est piè eruditus, cum Ecclesiâ loqui: ideò de vocabulo,
licet sit ἁραρον, cum nemine litigandum, sed opera danda, ut
doctrina rerum, quæ in scriptura tradita est & hoc vocabulo in-
telligitur, dextrè explicetur.

VIII.

Hac autem occasione hac vox (qua veteres latini scriptores
longè aliter usi sunt) in Ecclesiam introducta videtur, quòd
vetus Bibliorum interpretes ferè, ubi græca vox μυστήριον extat,
eam voce Sacramenti reddidit. Cumque Ethnici peculiare illos
ritus,

ritus, quibus suos ad idololatricas religiones initiabant, appellatione tum trita *μυστήρια* vocare solerent: Latini quoque Scriptores utrumque vocabulum, & mysterij & Sacramenti, in hoc usu in sermonem Ecclesiasticum transtulerunt, jureque suae civitatis donarunt.

IX.

Definitiones Sacramentorum in genere varia traduntur, quarum pleraque sunt generaliores, ita ut quamplurimis rebus accommodari possint, unde & rixae inutiles in Ecclesia sunt exorta. Rectissime itaque fecerit, qui definitionem Sacramentorum generalem constituturus observet, quanam sint Sacramentorum proprietates, quibus postea in unum collectis, facile fuerit definitionem conficere.

X.

Ut igitur aliquid proprie Sacramentum dici possit, requiritur 1. ut habeat externum aliquod materiale & visibile elementum seu signum, quod certo externo ritu tractetur. 2. ut elementi illius tractatio habeat expressum mandatum divinum. 3. ut mandato divino sit addita promissio gratiae, de fructu & effectu illius actionis. 4. ut promissio illa gratiae non sit de quibusvis donis Dei, sive corporalibus, sive spiritualibus, sed de gratia justificationis, hoc est, de gratuita reconciliatione cum Deo, remissione peccatorum & aeterna salute. 5. Promissio illa in Sacramentis non tantum in genere annuncietur, sed etiam singulis verè offeratur, & quo ad Deum ac sacrosanctum hoc ipsius institutum efficaciter sine ullo ullius hominis respectu exhibearur: ita tamen ut is, qui salutariter ea uti fruique velit, vera fide promissionem sibi applicet.

XI.

Hae in Sacramentorum definitione potissimum spectanda sunt: Et talia sacramenta etiam populum veteris Testamenti habuisse, in primis autem Circumcisionem tale Sacramentum fuisse, ex sacris literis constat.

A. iij. Si quis

XII.

Si quis autem definitionem Sacramentorum noui Testamenti requirat, dicimus ea esse ritus diuinitus institutos & à Christo additos doctrinæ in Evangelio traditæ, quibus promissio gratiæ & remissionis peccatorum per verbum & visibile externum Elementum, cuiuslibet tanquam per certum sigillum & pignus exhibeatur, & si hac ordinatione & institutione Christi rectè utatur, eidem applicetur.

XIII.

Author Sacramentorum est ipse Deus, qui ea immediate certo verbo sancivit & instituit. Neque enim ulli creaturæ concessum est, Ecclesiæ Dei ex suo arbitrio Sacramentum obtrudere: neque etiam ulla creatura nos de gratia Dei, citra expressum Dei verbum, certos reddere potest.

XIIII.

Partes actionis sacramentalis duas esse substantiales fateamur: Verbum nimirum & Elementum. Quarum si alterutra negligatur aut mutiletur, vel depravetur, nulla Sacramenti ratio esse potest. Sicut Augustinus dicit Hom. 30. *Accedat verbum ad Elementum & sit Sacramentum. Detrahe verbum de Baptismo, & quid erit aqua, nisi aqua?*

XV.

Verbum autem Sacramentale vocamus integram institutionem & pronunciationem verborum institutionis, quæ continet manifestam promissionem gratiæ, quod cuiuslibet in specie merita Christi seu remissio peccatorum certò exhibeantur, & tali ritu & ordinatione quasi sigillo & certitudinis tessera confirmantur: simulque urget expressum mandatum, quod iubet, ut omnes homines vero ac legitimo usu diuinæ institutioni obtemperent.

XVI.

Elementum verò hoc loco nominamus rem externam ab ipso Christo in nouo Testamento ordinatam, institutam, totiq; Ecclesiæ

Ecclesiae ad consummationem seculi usque usurpandam deman-
datam, ad subserviendum mysterio, quod Sacramento proponis-
tur & exhibetur.

XVII.

Quod fidem nostram attinet, est ea quidem necessaria,
si Sacramentis fructuose ad salutem uti velimus: sed per eam
ipsi Sacramentorum substantiae nihil accedit, nec per increduli-
tatem quicquam decedit. Cum enim Sacramenta sint Dei
actiones, ipsius etiam solius verbo nituntur. Ita ut non fides
nostra, siue administrantium, siue utentium, sed solum Dei
verbum, ordinatio & institutio Sacramentum faciat.

XVIII.

Quia tamen Sacramenta sine vero usu nihil nobis profunt
ad salutem: fines etiam tum principales tum subordinati consi-
derandi sunt: & addenda est applicatio.

XIX.

Ufus seu fines praecipui hi sunt. Ut per ea gratia Dei ofe-
reratur, conferatur, confirmetur, obsignetur: ut item sint sigilla
iusticiae fidei, vel testimonia gratiae, quibus de gratuita peccato-
rum remissione, omnibusque ad salutem beneficijs fides nostra
confirmetur. Cum enim nudo verbo difficulter mentes hu-
manae assentiantur, verbo Sacramenta Deus addidit, quae in-
firmitati hominum consulant. Ut item singulis gratiae promissio-
nem quantum in se applicent, ac sint pignora quae ostendant ad
singulos utentes sacramentis & credentes pertinere beneficia
in Evangelio promissa. Nam vox Evangelij dum praedicatur
generalis est: hanc ad singulos, qui sacramentis utuntur, perti-
nere, hic usus ostendit.

XX.

Subordinati fines sunt plurimi. Discernunt enim Eccle-
siam Dei à cæteris gentibus: excitant pias mentes ad invoc-
tionem ardentio rem, ad gratiarum actionem pro immensis bee-
nificijs.

beneficiis, ad seriam Confessionem & similia exercitia pietatis
profunt ad conservationem publici ministerii: & de in utua be-
nevolentia membrorum Ecclesiae mentes commonefaciunt.

X X I.

Applicatio autem beneficiorum in Sacramentis fit sola fi-
de, cum in vera poenitentia petimus & accipimus remissionem
peccatorum in Evangelio promissam, & his externis Sacramen-
torum signis ac mediis oblatam & obfignatam.

X X II.

Congruit huic nostrae sententiae decimus tertius Artic-
lus Augustanae Confessionis, cujus verba haec sunt: *De usu Sa-
cramentorum docent, quod Sacramenta instituta sint, non modo ut
sint nota Professionis inter homines, sed magis ut sint signa & te-
stimonia voluntatis Dei erga nos, ad excitandam & confirman-
dam fidem in his, qui utuntur, proposita. Itaque utendum est Sa-
cramentis ita, ut fides accedat, quae credat promissionibus, quae per
Sacramenta exhibentur & ostenduntur.*

*Damnant igitur illos, qui docent, quod Sacramenta ex opere
operato justificent, nec docent fidem requiri in usu Sacramentorum,
quae credat remitti peccata.*

X X III.

Cum igitur ad substantiam Sacramenti in novo Testamen-
to (ut dictum est) duo pertineant. 1. Expressum Dei manda-
tum de externo & visibili aliquo Elemento ac praescripto ritu
in Ecclesia administrando & usurpando. 2. Promissio Evan-
gelij, de gratuita Dei misericordia propter Christum huic ritui
in verbo ita addita, ut per illum ea offeratur, exhibeatur, appli-
ceatur & obfignetur singulis vera fide Sacramentis titentibus.
Manifestum est proprie loquendo duo tantum esse in novo Tes-
tamento talia Sacramenta: Baptismum scilicet & Coenam Domi-
ni. Haec enim suis constant & Elementis a Christo traditis, &
promissione, quae cuilibet recte utentij juxta verba ipsius Christi
remissio

remissio peccatorum applicatur. In quo consentit nobis D.
Augustinus lib: 1. de Catech. cap: 4. *Vnus ex militibus latius
Christi aperuit, & continuo exiit sanguis & aqua, quæ sunt ma-
tris Ecclesie gemina Sacramenta.*

XXIIII.

Variè etiam de convenientia & differentia Sacramento-
rum veteris & novi Testamenti disputatur. Et quidem Pon-
tificii plerique differentiam tam latam tradunt: quòd sta-
tuunt, Deum per Sacramenta novi Testamenti gratiam con-
ferre: quòd per Sacramenta veteris Testamenti non nisi me-
diantibus Sacramentis novi Testamenti fecerit: quia illa in onus
& servitutem, non in justificationem Deus imposuerit. Sacra-
mentarii verò planè diversum statuunt, & omnem differentiam
adeò tollunt, ut nos planè eadem esca & potu cum veteribus
ufos sentiant.

XXV.

Nos utrosque hallucinari affirmamus. Siquidem Sacra-
menta illa & paria esse & differre ex scriptura demonstrari po-
test. *Paria sunt* (ut August. loquitur tract. 26. in Ioan.) *in re,*
quæ significatur: seu in eo, quòd eundem habuerunt usum &
finem. Nam eandem fidem, eundem Christum, & eandem
salutem, quæ in novo Testamento per Sacramenta offertur &
confertur, etiam per Sacramenta veteris Testamenti Deus po-
pulo suo obrulit, exhibuit, applicavit & obsignavit. Differunt
autem, 1. Signis seu ritibus externis. 2. Quòd Sacramenta
veteris Testamenti fuerunt (ut idem August. loquitur in Ps. 73.)
Prænunciativa venturi Christi: novi autem Testamenti *annun-
ciativa sunt exhibiti Christi.* 3. Gradu, quòd Sacramenta
novi Testamenti suam habent præstantiam & prærogativam
præ Sacramentis veteris Testamenti. De quo August. de doct.
Christ. lib. 3. cap. 9. inquit: *Pauca pro multis, eaq; factu facilita-
ta, & intellectu augustissima, & observatione castissima, ipse*

E

Dominice

Dominus & Apostolica tradidit disciplina: sicuti est Baptismi Sacramentum, & celebratio corporis & sanguinis Domini. Et in Plal. 73. Mutata sunt Sacramenta: facta sunt facilliora, salubriora, feliciora.

XXVI.

Sed Pontificii illud Scholasticorum dogma de differentia Sacramentorum utriusque Testamenti, etiam quoad fructum & usum, tantummodo propterea urgent, ut opinionem operis operati, quam unâ nobiscum omnes veteris & N. T. sinceri doctores damnarunt, utcumque stabilire & defendere possint.

XXVII.

Sacramentarii verò quoad convenientiam exorbitant in eum finem, si forsitan super eam, absentiam corporis & sanguinis Christi in sacra Domini Cœna, apud imperitos rerum exedificare possent. Quasi propterea Christus substantia corporis sui in Cœna non adsit, quia etiam à Sacramentis veteris Testamenti (utpote qui tum nondum incarnatus erat) abfuerit. Quantò rectius Patres? ut Ambrosius, de his qui initiantur myst. cap. 9. *Considera uter prestantior sit, panis angelorum, an verò Christi caro, que utiq, est corpus vite. Illis aqua e petra fluxit: tibi sanguis e Christo.* Et Chrysostomus in 5. cap. 2. ad Cor. *Pro Manna habemus corpus Dominicum, pro aqua petra sanguinem e latere.*

XXVIII.

De vera autem convenientia & differentia Sacramentorum, verius, rectius & simplicius constitui & explicari non potest, quam si unumquodque Sacramentum ex sua institutione & ex promissione, quam ex divina voce annexam habet, iudicetur. De qua non ineptè usurpari potest quod in Decreto legitur. *Per Sacramenta omnis justitia fidei vel incipit, vel incepta augetur, vel amissa reparatur.* Sed de his aliàs prolixius.

XXIX.

Nunc

Nunc regulam illam Sacramentariorum falsam esse dicimus: *Omnium Sacramentorum natura est ut signa pro rebus signatis accipiantur.* Verior est illa, si modò dextrè juxta explicationem in sanctissimo Concordiæ libro Art. de Coena Domini pag. 715. accipiatur. *Nihil habet ratione Sacramenti extra usum à Christo institutum seu extra actionem divinitus institutam.*

XXX,

Abominamur denique non tantùm eos, qui sacrosancta Sacramenta blasphemant, aut iis in impiis suis execrationibus abutuntur: sed etiam qui eorum vim & efficaciam ita enervant, ut vel nuda saltem signa vel externas tantùm commonefactiones, quòd quis cum beneficiis Christi communionem aliquam habeat, ea esse volunt. Cùm revera sint organa & media, per quæ Deus gratiam & salutem offert, imò per quæ ipse operatur & efficax est.

II.

DE BAPTISMO.

Hæc Theses, Reverendus Vir Dn.

SALOMON GESNERUS

tuebitur.

I.

Baptismum, quem veteres primam ad Christi beneficia januam dixerunt, Sacramentum Novi Testamenti esse, nemo piorum in Ecclesia Christi unquam dubitavit. Eius definitionem vir Dei Lutherus in Catechismo hanc posuit, quam & nos probamus. *Baptismus non est simplex aqua, sed aqua divino mandato inclusa, & verbo Dei comprehensa.*

B ij

Vberios

II.

Uterioris autem explicationis causa nos hanc addimus. Baptismus est actio ab ipso Christo instituta in novo Testamento, certo elemento, mandato ac promissione Evangelii, in qua vult omnes homines aquâ tingi, in nomine Patris, Filii & Spiritus sancti: qui ritus testatur baptizatum abluî à peccato sanguine Iesu Christi, regenerari, applicari ei remissionem peccatorum, donari eum Spiritu sancto, atq; recipi ad vitâ æternam.

III.

D. Petrus docet, Baptismum esse stipulationem bonæ conscientie erga Deum, per resurrectionem Iesu Christi, qui est ad dexteram Dei. I. Pet. 3. v. 21. Nominatim ait esse stipulationem, qua Deus tecum fœdus facit, & te sanatis vulneribus conscientie tuæ recipit: & tu vicissim cum Deo facis fœdus, ut hunc verum Deum invoces, & credas te per Iesum Christum ex morte resuscitatum & in coelis regnantem, salvari.

III.

Author Baptismi est ipse Christus, Dei & Mariæ filius, humani generis Salvator, Math. 28. v. 19. Euntes ergo *μαθητεύσατε* omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, & docentes eos servare omnia, quæ præcepi vobis. Mar. 16. v. 16. Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit.

V.

Substantiales partes hujus Sacramenti sunt, I. Elementum aquæ, Ioan. 3. v. 5. Act. 10. v. 47. Eph. 5. v. 26. II. Verbum Dei, seu mandatum Christi de conferendo baptismo, Math. 28. v. 19. Marc. 16. v. 16. Hoc verbum mandati & promissionis Dei est vera consecratio seu sanctificatio, per quam baptizatus fit fons salutis. Isa. 12. v. 3. aqua munda, Ezech. 36. v. 25. imò aqua vitæ Ezech. 47. v. 8. Zach. 13. v. 1. & lavacrum regenerationis, Tit. 3. v. 5.

Formam

VI.

Formam Baptismi expressit Dominus his verbis: *Baptizate in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Hæc verba, si rectè expendantur, summam doctrinæ Evangelii comprehendunt: ut sit sententia. Ego minister Evangelii, loco filii Dei, Pontificis nostri, baptizo te in nomine Dei, hoc est, mandato divino te abluo aqua, & invoco super te verum Deum, qui est æternus Deus, Domini nostri Iesu Christi, unà cum Spiritu sancto: & testificor te ab hoc vero Deo recipi in gratiam, & tibi peccata remitti propter Christum Mediatorem tuum, qui te in baptismo suo lavat sanguine. Atestor te donari ac obsignari Spiritu sancto, qui cor tuum sanctificat & regenerat ad novam justitiam & vitam: & scias te recipi ad nomen, id est, ad agnitionem & invocationem hujus veri Dei, ut omnia Idola & falsa numina, peccata quoque pugnancia cum lege Dei fugias: hunc Deum discernas ab omnibus commentitiis Diis, & certò statuas tibi tribui beneficia, quæ hic verus Deus in Evangelio promissit: ac te esse membrum Ecclesiæ Dei, quæ per Filium redempta est, & à Spiritu sancto in hac vita sanctificatur, in altera verò in æternum glorificabitur. Hæc tanta majestas in paucis illis verbis latet.

VII.

Omnino ergo opera danda, ut de usu & fructu hujus Sacramenti magnificè sentiamus, quem Lutherus noster his verbis in Catechetica doctrina expressit. *Baptismus operatur condemnationem peccatorum, liberat à morte & diabolo, & donat æternam beatitudinem omnibus qui credunt hoc, quod verba & divina promissiones pollicentur.*

VIII.

Quod ipsum tamen sic declarandum est, ut virtus illa & efficacia Baptismi, non tribuatur vel elemento aquæ, vel externæ ministri actioni. Sed quia Baptismus est talis actio, in qua

B. iij. per lavas

per lavacrum aquæ in verbo, ipse Deus pater, propter filium Mediatorem applicatione & obfignatione promissionis gratiæ nos salvat. Tit. 3. v. 5. & ipse filius nos sanctificat & mundat. Eph. 5. v. 26. Ipse deniq; Spiritus sanctus nos regenerat, Ioh. 3. v. 5. ut Christi gratiâ, in cuius mortem & resurrectionem baptizamur, iustificati, habeamus stipulationem bonæ conscientiæ erga Deum, & hæredes fiamus vitæ æternæ. Ideo virtus illa, operatio & efficacia Baptismi est ipsius Dei, qui talia ac tanta in nobis non immediate, sed mediate per lavacrum aquæ in verbo operatur, donat atq; efficit.

IX.

Nimis itaq; frigidè de hoc Sacramento sentiunt Sacramentarij, qui disputant: Baptismû esse tantum externam quandam designationem, commonefactionem & testificationem eius, quod Deus vel ante, vel extra Baptismû, vel diu post, vel etiam sine eo interius per sanguinem Christi operetur. Longe magnificentius scriptura de Baptismo docet. Nam Petrus Act. 2. v. 38. Iudæis dicit: Baptizetur unusquisq; vestrum in nomine Iesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum. Et 1. Epist. 3. v. 21. testatur, quod baptismus nos salvos faciat, non quidem ratione externæ ablutionis; sed quia est stipulatio bonæ conscientiæ erga Deum per resurrectionem Christi: Et quia non habemus baptismum sine Christo, verùm ita baptizamur, ut Deus ipse per externum ministerium, & per hoc lavacrum aquæ in verbo nos mundet & salvos faciat. Eph. 5. v. 26. Tit. 3. v. 5. Ita quoq; Patres. Cyrillus, lib. 6. cap. 14. in Iohan. *Catechumenus debet baptizari, ut verum lumen agnoscat, & peccatorum omnium remissionem accipiat.* Ambrosius lib. de pœn. cap. 7. *In baptismo utiq; peccatorum omnium est remissio.* Bernardus ser. de Bapt. *Lavamur in Baptismo, quia deletur chirographum damnationis nostræ.*

X.

Sicut

Sicut autem in veteri Testamento Circumcisio in singulis tantum semel fiebat: Ita in novo Testamento nos singulos tantum semel baptizandos esse affirmamus. Salutaris enim operatio & efficacia baptismi durat, per totam hominis vitam in his terris usq; ad vitam æternam, donec Christus ipse sibi sistant Ecclesiam suam gloriosam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi. Eph. 5. v. 27.

XI.

Interim quandiu in mortali hoc corpore vivimus, peccatum non penitus in nobis aboletur: Sed ut eleganter Augustinus dicit, lib. 1. de nupt. & Concup: cap. 25. *Peccatum in Baptismo dimittitur, non ut non sit, sed ut non imputetur.* Quia tamen baptismus est lauacrum, non tantum regenerationis, sed & renovationis spiritus sancti. Tit. 3. v. 5. enixè baptizatis per totam vitam opera danda est, ut in vera pœnitentia & vitæ novitate ambulent. Qui enim sine pœnitentia vivunt, illi veram fidem non habent, & gratiam Dei rursus amittunt, sicq; sententiæ divini iudicij subiacent, quæ Marc. 16. v. 16. his verbis legitur. Qui non crediderit (licet baptizatus sit) condemnabitur.

XII.

Hinc D. Apostolus Paulus tum alibi tum maximè Rom. 6. ex Baptismo firmissimas & efficacissimas ad vitæ novitatem exhortationes ducit. Vbi dicit. 1. nos per baptismum morti Christi inritos & cum ipso sepultos in mortem: ut scilicet virtute mortis Christi non tantum peccata nobis remittantur: verum etiam Spiritus sanctus incipiat in Carne nostra peccatum crucifigere, mortificare & sepelire, ne regnet illud in mortali nostro Corpore, néve Concupiscentijs eius obediamus. 2. nos per baptismum resurrectionis Christi participes effici, ut scilicet eius virtute non tantum iusticia nobis donetur, sed etiam spiritus sanctus mentem renovet, ut novum hominem induamus, qui juxta Deum conditus est in iusticia & sanctitate veritatis.

Et

XIII.

Et hoc ceremoniâ immersionis in aquâ & emersionis ex ea denotari atq; significari Catechismus noster testatur. Merito enim in aquam admonet nos de interitu & mortificatione veteris Adami, de pœnitentia & patientia in Cruce. Eductio verò ex aqua commonefacit nos de inchoatione novæ obedientiæ, vivificatione novi hominis & expectatione futuræ vitæ.

XIV.

Si quis tamen vel à Sathana impulsus, vel à propriæ carnis infirmitate abreptus, hanc vitæ puritatem non servavit, sed circa baptismum lapsibus contra conscientiam naufragium fecit, non propterea opus est ei, sive iteratione baptismi, uti Anabaptistæ solent, sive secundâ tabulâ, quâ è profundo perditionis enatet, sicut Pontificij nugantur: sed per veram resipiscentiam sese rursus convertat ad Christum, & ex baptismo suo, quem in prima infantia suscepit, firmam consolationem hauriat. Pactum enim, quod Deus in illo nobiscum iniit, est pactum sempiternum, Iesa. 54. v. 10. Quare nostra incredulitas fidem Dei non faciet irritam. Rom. 3. v. 3. Et licet nos non credamus: Deus tamen fidelis est & manet, qui negare seipsum non potest. 2. Tim. 2. v. 13.

XV.

Porro si quis interroget, qui nam sint baptizandi, ei simpliciter ex Christi ore respondemus: *OMNES GENTES*. Math. 28. v. 19. hoc est, quicumq; nobis offeruntur, sive adulti illi sint, sive infantes: hoc tamen ordine. Quòd sicut in veteri Testamento adulti primùm docebantur, postea circumcidebantur. Gen. 17. v. 7. Parvuli autem primùm circumcidebantur Gen: 17. v. 12. postea autem docebantur, quando iam interrogare poterant, Deut. 6. v. 20. Ita etiam in novo Testamento, quando adulti convertuntur, præcedat doctrina & sequatur baptismi administratio, Act. 2, cum infantibus verò ordo veteris

teris Testamenti servetur. Quia quod olim veteri populo fuit
circumcisio: id hodie Christianis est baptismus. Colloff. 2.
vers. 11, 12,

XVI.

Et habet Pædobaptismus in verbo Dei satis firma fun-
damenta. Certissimum enim est, promissionem gratiæ etiam
ad infantes pertinere, Act. 2. v. 39. sed ad eos tantum qui Ec-
clesiæ inseruntur. Sicut dictum est Mar. 10. v. 14. *Sinite
parvulos ad me venire, quia talium est regnum Dei.* Ad Chris-
tum autem rectius venire aut Ecclesiæ aliter inseri non possunt,
quàm per baptismum, ubi in mortem & resurrectionem Christi
baptizantur, Rom 6. v. 3. 1. pet. 3. v. 21. imò Christum induunt,
Gal. 3. v. 27. sicq; verè tanquam membra Ecclesiæ mundantur
& sanctificantur. Eph. 5. v. 26.

XVII.

Quam item necessarius sit Pædobaptismus, Christus os-
tendit Ioan 3. v. 5. dum Nicodemo inquit: Amen, amen dico
tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, non potest introire
in regnum Dei. Cum itaq; infantes sint naturâ filii iræ, Eph. 2.
v. 3. Omnino oportet eos consequi remissionem peccatorum:
quod fit per baptismum, ceu legitimum ὄργανον & medium, Act.
2. v. 38. Alioquin pereunt, & non salvantur. Si autem bap-
tizentur, à Baptismo hanc utilitatem consequuntur, quòd per
Baptismum in fœdus cum Deo suscipiuntur, ipsisq; gratia di-
vina & salus à Christo parta applicatur & obfirmatur. Ita ut si
in infantilibus illis annis moriantur, parentes de eorum salute
nihil dubitare possint.

XVIII.

Damnamus itaque Anabaptistarum furores & similia,
qui vel infantibus Baptismum denegant: vel alio quocun-
que modo ad superstitiones & Idolatriam hoc lavacro regeneratio-
nis abutuntur. Verba Augustanæ Confessionis hæc sunt: Ar-

C

tic. 9.

tic. 9. De Baptismo docent nostra Ecclesie, quòd sit necessarius ad salutem, quòdque per Baptismum offeratur gratia Dei. Et quòd pueri sint baptizandi, qui per Baptismum oblati Deo recipiantur in gratiam Dei. Damnant Anabaptistas, qui improbant Baptismum puerorum, & affirmant pueros sine baptismo salvos fieri. Et cum D. Augustino dicimus lib. de dogm. Eceles. cap. 24. Quicumque parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, Anathema sit. Et cum D. Bernhardo serm. 4. de Epiph. Hodie scandalizaretur Ecclesia, si videret infantem non baptizari.

XIX.

Nequaquam tamen concedendum est infantes, qui baptizantur, vel sine fide esse, vel in aliena fide baptizari. Iustus enim sua fide vivit. Abac. 2. v. 4. & impossibile est sine fide quenquam Deo placere. Heb. II. v. 6. Sed credendum, Christum per lavacrum aquæ in verbo, spiritu suo in infantibus qui baptizantur operari & efficacem esse, ut regnum Dei accipiant. Marc. 10. v. 15. Et hæc vocatur infantium fides. Licet alia ratione in adultis, scientibus, intelligentibus & volentibus sit fides ex auditu, quàm in infantibus rationis usu adhuc carentibus.

XX.

Taxandum etiam ille error Sacramentariorum est, quo contendunt infantes fidelium, eo ipso quia ex fidelibus parentibus nascuntur, etiam sine Baptismo, & priusquam baptizentur, non iræ sed gratiæ filios, non extra sed in regno cœlorum esse. Baptismum autem esse tantum externam significationem, quòd antea sint hæredes vitæ æternæ.

XXI.

Nam quia ea ratione & peccatum originis extenuatur, & salutaris Baptismi efficacia periculose enervatur, iam olim ab Augustino hic error in Pelagianis damnatus & refutatus est lib. 2. de bapt. parvul. cap. 25. & 26. Etsi enim promissio gratiæ & regni

regni Cælorum, non tantum ad parentes, verum etiam ad li-
beros eorum pertinet, Genes. 17. v. 7. & Act. 2. v. 39. tamen
nisi fiat applicatio, promissio non prodest; Applicatio autem fit,
non carnali generatione, sed spirituali regeneratione: cuius or-
dinarium medium est Baptismus. Et verè Augustinus serm.
14. de verb. Apost. *Ideo de baptizato non justus nascitur: quia
non generat, unde regeneratus est, sed unde generatus est.*

XXII.

Interim tamen minime fidelium liberos damnatos esse
pronunciamus, si qui antequam nascantur moriantur. Nam
ubi Deus nobis liberos nostros in manus dat & simul media of-
fert, quibus sigillum fœderis gratiæ ipsis applicari potest, tunc
Deus pronunciat, anima masculi de populo excindatur, cuius
caro præputij ad octavum diem non circumcisa fuerit. Genes.
17. v. 14. Vbi verò talia media, seu facultas illa applicandi des-
est, ibi gratia Dei ad Sacramenta non ita est alliganda, quasi De-
us non alio modo in infantulis ad salutem ipsorum operari pos-
sit. Sed potius per preces Christo sunt adducendj, nec dubitan-
dum, quin illæ in nomine Christi factæ, & promissionibus ipsi-
us innixæ, clementer exaudiantur. Ioan. 16. v. 23.

XXIII.

Monendi tamen parentes, ut quamprimum liberi ipsos
rum in hanc lucem eduntur, cum ipsis ad Baptismum prope-
rent, ne diu medio illo, per quod ad regenerationis beneficium
pervenire possunt, defraudentur. In quem finem etiam, si in-
fantuli de vita periclitentur, in tali necessitatis casu, nec laicis,
nec mulieribus administratione huius Sacramenti in nostris Ece-
lesiis interdiciamus. De quo Augustinus lib. 2. contra Epist.
Parm. cap. 17. *Voluit Dominus baptizari a servo, ut & docer-
et humilitatem, & ostenderet non interesse, à quo quis baptizetur.*

XXIV.

Sed adversarij præter Gynæcobaptismū etiam de Exorcismo,

C ij qui

qui in Ecclesiis nostris retinetur, litem nobis acerbam movent. Verum inter pacis amantes, & calumnias non necessarias vitantes, hæc disputatio facile expediri potest, ne distractiones inde orientur.

XXV.

Ἀξιωματικὰ enim hæc firma esse debent. 1. Substantia Baptismi tantum consistit, in ablutione per aquam & pronuntiatione illorum verborum Baptizo te, in nomine Patris, Filij & spiritus sancti. 2. Reliqui ritus, qui in actione Baptismi adduntur in nostris Ecclesiis, ad substantiam Baptismi non pertinent: sed sine illis Baptismus integer est & perfectus. 3. Quia tamen illi ipsi sunt succinctæ declarationes & commonefactiones, usum & efficaciam Baptismi nobis ob oculos ponentes, nequaquam temerè, multò minus tumultuariè sunt vel rejiciendi vel damnandi, sed ita declarandi, ut Ecclesia inde ædificetur, & rudiores totam doctrinam Baptismi eò rectius ex illis ipsis ritibus addiscere & memoriæ mandare possint.

XXVI.

Sic nos Exorcismum, nequaquam de Substantia Baptismi esse statuimus. Quia tamen idem vetustissimis Ecclesiæ temporibus usitatus fuit, & miseriam infantis, ac potestatem Sathanæ, in qua ob peccatum Originis infans hæret, gratiam item Dei, potenter infantulos ex regno & potestate tenebrarum per Baptismum eripientis, gravi commonefactione ob oculos ponit: (Sicuti Lutherus in Præfatione libelli de actione Baptismi testatur) ideo ex nostris Ecclesiis illius usum nequaquam temerè eliminandum, sed hujus ritus verba & sententiam rectè explicandam censemus.

XXVII.

Omnino enim de peccato originis, de potestate & regno Sathanæ, de efficacia Baptismi, & gratia Christi nos ex Sathanæ regno liberantis, aliqua commonefactio in actione Baptismi, tum

um propter Sacramentorum corruptelas, tum propter alios
astantes fieri debet. Quibus autem verbis illa fieri debeat,
an per Exorcismum, an per alia verba, id in libertate Ecclesiarum
merito relinquitur.

XXVIII.

Uade firmum cum illis Ecclesiis consensum alimus, qui
Exorcismum quidem omittunt: Superiora tamen illa doctrinae
capita retinent, & in actione Baptismi aliis scripturae verbis ex-
plicant. Qui vero Exorcismum vel omittunt vel rejiciunt hanc
ob causam, quod opinentur infantes vel non habere peccata,
nec esse naturam filios irae, aut sub potestate Sathanæ: vel licet in
peccatis sint nati, tamen quia ex fidelibus parentibus sunt pro-
gnati, ideo etiam ante baptismum esse in regno caelorum, nec
sub potestate Sathanæ: vel etiam infantes non per Baptismum
ex potestate Sathanæ eripi. his nequaquam consentire possumus,
sed eos taxandos & improbandos, ut qui ad Sacramentorum
& Anabaptistarum castra secessionem fecerint, confidenter asse-
veramus.

XXIX.

Nemo tamen interim nos adeo vesanos esse existimet, ut
Exorcismi verbis utentes, infantulos nostros corporaliter ob-
sessos putemus. Sed quia ex Dei verbo scimus, longè tristius
& periculosius malum esse, aliquem propter peccatum regni
caelorum extorrem esse, spiritualiter captivum detineri, & sub
regno & potestate tenebrarum harere, quam corporaliter ob-
sessum esse, ideo nos verba illa, utcumque in assuetis auribus du-
rè sonare videantur, non offendunt. Et quia ex illa diabolica
potestate, solus Deus pater, divina sua potentia, propter Fili-
um, per Spiritum sanctum, in Baptismo nos liberat, non sine gra-
vi causa his verbis (*Adjuro te in nomine Patris, & Filii, & Spi-
ritus sancti*) Orthodoxam vetustatem in hac actione religiosè
usam esse existimamus, quibus declarare voluerunt, quid tota
C. iij. Trinitas.

Trinitas, durante adhuc illa actione per Baptismum in infante
operatura sit.

XXX,

Ipsis igitur verbis Exorcismi in se vim nullam adscribi-
mus. Quia tamen ministerium nostrum, est ministerium Spiritus.
2. Cor. 3. v. 8. & arma militiæ nostræ sunt *deuati vob* Iesū ad de-
structionem munitionum, 2. Cor. 10. v. 4. ideo nimis restrictè
de suo ministerio iudicare nobis videntur, qui dubitant, an per
illud Sathanam spiritualiter pellere possint. Neque enim Chris-
tus Iesus nos minus ad id vocavit, ut gentibus aperiamus oculos,
quò conuertantur de tenebris ad lucem, & de potestate
Sathanæ ad Deum, ut accipiant remissionem peccatorum & for-
tem inter sanctos, per fidem quæ est in Christū, quàm olim
Apostolum Paulum, Act. 26. v. 18. Mar. 16. v. 17.

III.

DE COENA DOMINI.

Sequentes Theses, venerandus Vir Dn.

M. VITUS VVOLFNUM

propugnaturus est.

I.

Baptismo, per quem filii Dei & hæredes
aternæ vitæ reddimur, Christus Salvator noster et-
iam alterum Sacramentum addidit, propterea, quia
hæreditatem, quam in Baptismo accepimus, & nunc
spe, Rom. 8. v. 24. sed quasi in enigmate 1 Cor. 13. v. 12. possi-
demus, rursus amittere possumus, si secundum carnem vixeri-
mus. Rom. 8. v. 13. Imò quia debiles sumus, & Sathan hostis
circuit, 1. Pet. 5. v. 8. sæpius amittimus Ideo Christus hic ordi-
navit aliud medium, & crexit novum Testamentum, per quod
vult

vult misericordiam suam nobiscum, etiam cum lapsi sumus,
redintegrare.

II.

Variae autem hujus Sacramenti appellationes extant. Christus vocavit novum Testamentum, & sui recordationem. Paulus appellavit Domini Coenam, domini mensam, fractionem panis. Patres Eucharistiam, agapas, ephodium nostrae peregrinationis, sacrificium: recentiores, Missam (absq; tamen ulla certa ratione) dixerunt. Nos usitatè, Sacramentum (utpote mysterium rationi incognitum) altaris nuncupamus.

III.

Quod rem ipsam attinet, sufficit nobis Lutheri definitio, qua dicit: *Sacramentum Altaris est verum corpus & verus sanguis Domini nostri Iesu Christi, sub pane & vino nobis Christianis ad manducandum & bibendum, ab ipso Christo institutum.*

III.

Sunt hujus Sacramenti, ut & aliorum, duae substantiales partes: Verbum nimirum & Elementum. Sed rectè hæc sunt explicanda. 1. Externa Elementa, quæ ad substantiam hujus Sacramenti pertinent, sunt panis & vinum: quæ juxta institutionem accipienda, & à communi usu, ad sacram hujus Coenæ usum segreganda sunt. 2. Ad hæc Elementa accedat verbū institutionis: cujus virtute & efficacia, illud quod in usu hujus Coenæ adest, exhibetur & accipitur, non est panis tantum, sed corpus Christi, quod pro nobis tradidit, nec vinum tantum, sed sanguis Christi quem pro nobis effudit in remissionē peccatorum.

V.

Et verbum hoc quod ad Elementa accedere debet, non tantum ea ratione intelligatur, qua Christus semel in prima Coena illud dixit: sed sicut Paulus inquit, 1. Cor. 10. v. 16. Poculum benedictionis, cui N O S benedicimus. In administratione enim Coenæ Dominicæ verba Institutionis repetimus, iisq; Elementa

menta ita includimus, ut nec Elementa separatim à verbo, nec verbum nudum sine elementis in Sacramento illo habeamus: sed (ut Lutherus loquitur) verbum elementis vestitum, & elementa verbo apprehensa. Inquam sententiam D. Chrysostomus piè scripsit, Hom. 7. de pasch. *Et nunc ille prestò est Christus, qui illam ornavit mensam, ipse istam quoq; consecrat. Non enim homo est, qui proposita, Panem & vinum, Corpus Christi facit & sanguinem: sed ille, qui crucifixus pro nobis est, Christus. Sacerdotis ore verba proferuntur, & Dei virtute consecrantur & gratia. Hoc est, ait, Corpus meum: hoc verbo proposita consecrantur. Et sicut illa vox, quæ dicit, Crescite & multiplicamini & replete terram. semel quidem dicta est, sed omni tempore sentit effectum, ad generationem operante natura: Ita & vox illa (hoc est corpus meum: hic est sanguis meus) semel quidem dicta est: sed per omnes mensas Ecclesie, usq; ad hodiernum diem, & usq; ad eius adventum, prestat sacrificio firmitatem.*

VI.

Verba autem institutionis simpliciter intelligimus, sicuti sonant, quod & tutissimum est. **U**t si interrogemur quidnam sit illud, quod in usu Cœnæ per manum ministri exhibetur, & ore sumentium accipitur. Verbis Christi (qui est magnus ille Propheta audiendus, Deut. 18. v. 15. & ipsa veritas Ioan. 14. v. 6.) respondemus, esse ipsius Christi Corpus & sanguinem: aut verbis Pauli, qui affirmat, 1. Cor. 10. v. 16. in Cœna Dominica fieri fractionem & κοινωνίαν, hoc est, distributionem & participationem ipsius corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi. Hæc enim est ipsissima materia, hujus Sacramenti propria, quam in eo accipimus, & quidem perceptione tali, quæ fiat comestione & bibitione oris. Dicit enim: Comedite, Bibite.

VII.

Et hæc quidem, si in perspicuo Salvatoris verbo simplici fide acquiesceremus, plana essent & facilia. At verò humanor
rum

rum ingeniorum levitas facit, ut si ullibi aliàs, certè circa hoc
caput doctrinæ Christianæ Sathanas vel maximè tumultuetur.
Scit enim, quòd quemadmodum pane & vino externus homo
alitur ad hanc vitam temporalem: ita corpore & sanguine
Christi internus homo sustentetur & conservetur ad æternam
vitam. Iccirco nihil non tentat, quò nobis hoc spirituale ali-
mentum vel eripere vel veneno inficere queat. Hinc excitat ho-
mines. 1. qui non accedunt. 2. qui indignè illud usurpant.
3. qui commutant in sacrificium. 4. qui adimunt alteram spe-
ciem. 5. qui tantùm panem & vinum in cœna relinquunt:
Corpus autem & sanguinem Christi in cœlum relegant.

VIII.

His omnibus opponimus verba institutionis, quibus eor-
um inanitates abundè & sufficienter refutari possunt. Maximè
autem postremo hominum ordini, phanaticis illis, qui Calvinia-
norum nomine nunc appellantur, vel hunc unicum Syllogis-
mum ex illis ipsdem institutionis verbis opponimus.

Christus affirmat nos illud corpus edere, quod pro nobis
est traditum.

Sed pro nobis traditum est verum & essentialè Christi corpus.

Ergo: verum & essentialè ipsius corpus edimus.

Item:

Christus affirmat nos illum sanguinem bibere, qui in No-
vo Testamento pro nobis est effusus.

At pro nobis effusus est verus & essentialis Christi sanguis.

Ergo eundem bibimus.

IX.

Et quidem Christus unicus nobis sufficere debet & pos-
test, ut ipsi fidem habeamus: quia verax, omniscius, sapiens,
& omnipotens est: & verè Augustinus dixit: *Considera au-
thorem, & tolle dubitationem*: non mediocriter tamen fidem
nostram etiam illud confirmat, quòd Apostoli, qui aliàs tam

D multiplices

multiplices in Christi verbis habuerunt exceptiones, simplicis-
simè tamen in his verbis acquieverunt. Audiverunt nimirum,
non esse vulgaria verba, sed peculiarem foundationem, & qui-
dem Novum Testamentum. Idem ergo quotquot verj Christi
discipuli esse volunt, facere debent.

X.

Addimus hisce consensum Euangelistarum. Tres Evan-
gelistæ, (Matthæus, qui interfuerat: Marcus qui à Petro didi-
cerat: Lucas qui omnia à xpo. cōs. inquisierat, Luc. 1. v. 3.) insti-
tutionem describunt. Et licet in alijs historijs quo ad verba &
circumstantias variant: hïc tamen penè ad unum apicem usq;
concordes sunt. Glorientur itaq; alij de orthodoxyo, vel potius
cacodoxyo, consensu suo, ut volent: nobis hic consensus cer-
tior est.

XI.

Accedit præterea testimonium Pauli, qui Evangelium
suum non ab hominibus accepit, Gal: 1. v. 1. & 17. sed in coele-
sti Academia didicit, 2. Cor. 12. v. 2. Is, cum foundationem hu-
ius Sacramenti describeret, quam à Domino accepisse se testa-
tur 1. Cor. 11. v. 23, ne in minimo quidem ab Euangelistarum
verbis variat. Unde colligimus, Christi etiam in gloria domi-
nantis voluntatem esse, ut in prima institutione acquiescamus,
nec alias glossas rationi humanæ plausibiles quæramus. Cum
q; ipse Paulus quasi paraphrasi verba Christi illustrare uellet,
dixit 1. Cor. 10. v. 16. panem esse communicationem corporis:
vinum esse communicationem sanguinis Christi. De quibus
verbis Apologia Augusta: Confess: luculenter scribit. *Cum
Paulus dicat: Panem esse participationem corporis Domini &c.
sequeretur panem non esse participationem corporis, Sed tantum
spiritus Christi, si non adesset verè corpus Domini.*

XII.

Deniq; movet nos unanimis consensus Patrum, inde ab Apo-
stolorum temporibus, Ignatius, Iustinus, Irenæus, Tertullianus,
Cyprianus,

Cyprianus, Hilarius, Ambrosius, Epiphanius, Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, Cyrillus, Leo, Gregorius, Theodophylactus, Bulgarius, Beda, Bernhardus, omnes uno quasi ore confirmant: Nos manducare in Coena, quod pependit in cruce: & bibere ex calice, quod fluxit ex Christi latere. Sicuti eorum testimonia alibi sunt producta, quae refutari non possunt. Et licet fides nostra hominum autoritate non nitatur, pia tamen mens non mediocriter recreatur, si intelligat, se non primum nec solum esse, qui verbum Dei sic intelligat: sed continua serie totam Catholicam Christi Ecclesiam illud eodem modo intellexisse & enarrasse.

XIII.

His rationibus nos moti constanter statuimus & asseveramus, in actione Coenae, quae iuxta Christi institutionem in his terris celebratur, verè & substantialiter corpus & sanguinem Christi nobis exhiberi. Et seriò improbamus atq; ex Ecclesijs nostris eliminatos optamus, qui quoscunq; tropos verbis institutionis affingunt, vel de signo, vel de efficacia absentis corporis augantur, vel qui ullam aliam praesentiam comminiscuntur, quam sicut verba institutionis sonant.

XIIII.

Et quidem evidentia tum verborum institutionis, tum illarum rationum recensitarum est tanta atq; tam illustris, ut ipsi Sacramentarii ea convicti linguam iam ita temperare didicerint, ut licet prorsus diversum à nobis sentiant, idem tamen nobiscum loqui videantur: sicq; multos imperitos circumveniunt. Dicunt, se credere in Coena accipi corpus Christi: sed intelligunt corpus absens. Dicunt, se credere exhiberi & sumi in Coena corpus & sanguinem Christi: sed intelligunt exhibitionem & sumptionem spiritualem. Interdum etiam de praesentia loquuntur: sed intelligunt talem praesentiam, qua fides cogitationibus omnes caelos transcendat, ibidemq; corpus Christi apprehendat.

D ij   dae.

dat. Ut ita maioris nūc & difficilioris laboris sic lucifugas dipno-
sophistas & κλεψύβοας Calvinistas (cuius nominis pudet eos,
qui tamen dogma mordicus tenent) rectè agnoscere, quàm eo-
rum argumenta refutare. Quare iuniores instituendi videntur,
quibus κριτηρίοις & nouis istud hominum genus probare & in-
uestigare debeant, ne eorum strophis & cothurnis decipiantur.

XV.

Prima nota hæc sit: quòd probaturi Calvinianos inquirant: utrum verba Coenæ ita accipiant, sicut in propria, simplic-
ci, nativa & genuina sua sententia sonant. Cùm enim sint verba
Testamenti Filij Dei; & in politicis crimen & scelus sit honesti
viri verba in Testamento vel pervertere, vel secus interpretari;
ac sonant: quàm infinitis ergo modis grauius crimen erit, ver-
bis Testamenti filij Dei ludere, & varias de eorundem sensu
opiniones fingere?

XVI.

Secunda nota sit; ut inquirant: Vtrum credant, quòd
Christus substantia corporis sui, tantum in cælo nunc sit, an
etiam in coena Domini, ubicunq; ea in his terris iuxta institu-
tionem ipsius celebratur. Dulcissima enim hæc consolatio est:
quòd cum nos pondere carnis gravati inhabiles essemus, qui
coelorum cælos transcendere, sicq; Christo coniungeremur,
ipse Christus ad nos venit, & se nobis vnit, *non tantum ha-
bitudine, sed & participatione naturalj.* (Sicut Cyrillus in Ioan.
cap. 15. loquitur.) ut sic nos sibi arctissimè copulatos in cæ-
los eleuet. Cuius coniunctionis arrham & pignus certissimum
hoc sacrosanctum corporis & sanguinis sui sacramentum re-
liquit.

XVII.

Tertia nota sit; ut inquirant: Vtrum credant, quòd in usa
coenæ Dominicæ, dato & accepto pane & calice, de quibus Chris-
tus dicit, accipite, comedite, hoc est Corpus meum: Et bibite,
hic:

hic est sanguis meus Novi Testamenti, accipiant ore corporis
sui, non tantum Elementa panis & vini (hæc enim non sunt
integrum Sacramentum) sed simul corpus & sanguinem
Christi. Panem quidem modo & ratione naturali: Corpus
Christi autem modo coelesti, supernaturali & incomprehensibilij,
verè tamen & manducatione Sacramentalij. De qua mansucatione piè,
religiosè & reverenter ita loquendum est, ut &
à Capernaiticis imaginationibus, & à Sacramentariorum specu-
lationibus nos seiungamus.

XVIII.

Quarta nota sit, ut inquirent: utrum credant, quòd in-
digni in usu cœnæ dominicæ non tantum panem & vinum, sed
& corpus atq; sanguinem Christi accipiant, atq; sic indigna
manducatione rejiciant corpus & sanguinis Christi? Cum
enim nec fides, nec infidelitas, nec dignitas nec indignitas
nostra substantiæ Sacramentorum aliquid addat vel detrahat,
ubi servatur institutio: Omnino verum esse statuimus illud ve-
terum: *Sumunt boni, sumunt mali; sorte tamen inequalij*, & illud
Augustinij contra Fulgentium: *Judas proditor bonum corpus per-
cepit: Sed quia bono bene non est usus, malus malè utendo deletus
est.* Quisque ergo viderit, ut ad salutarem Cœnæ usum, præter
Sacramentalem manducationem, etiam spiritualement afferrat.

XIX.

Hiscè notis Cryptocalvinianos ex latebris suis in lucem
protrahi, & quales sint agnosci posse statuimus. Quicumq; au-
tem in illis iisdem nobis sunt ὁμόψηφοι, nobisq; κατηγορηματικοί
ἐν ταῖς αὐταῖς τοῖς καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ 1. Cor. i. v. 10. eos à su-
spicione Calvinianismi in hoc Articulo liberamus.

XX.

Disertè autem ad retundendas calumnias adversantis-
simè protestamur, nos huius nostræ doctrinæ, de vera & subs-
tantiali præsentia corporis & sanguinis Christi in cœna, nulla

D iij. alia

alia peregrina aut exotica fundamenta quærere, quàm verba institutionis. Christus in ijs dixit, Hoc est corpus meum; hic est sanguis meus. Hæc verba nobis sufficiunt: quia sunt veracis & omnipotentis Filij Dei. Et ut magno desiderio Christi, corpus in pane Coenæ quærimus: ita toto pectore abhorremus, ab illa per calumniam nobis afficta propositione, quasi statueremus, & corpus Christi quæreremus in omnibus herbis, lignis, lapidibus, cantharis cerevisiarjs, & alijs immundis locis. Quærant illud alij suo periculo ubicunq; voluerint: nos à Christo ad Sacram cœnam ablegatos nos esse scimus, in cuius institutione acquiescimus.

XXI.

Quòd verò in hac controversia etiam de hypostatica unionem duarum naturarum in Christo, de ascensione eius in cœlum, & sessione ad dextram patris, pluribusq; alicubi essendi modis disputatur, non eo fine fit, quasi fundamentum & sedem huius doctrinæ in illis articulis constituamus: sed quia Sacramentarii varia argumenta ex illis Articulis, adversus simplicem sententiam verborum institutionis, proferunt: Ideo Lutherus noster, & alij synceri Theologi in refutatione ostenderunt, propriam sententiam verborum institutionis, per illos Articulos usq; adeò non everti, vt magis inde confirmetur. Atq; sic hi ipsi Articuli suo quoq; modo fundamenta, sed ἐλεγκτικά, dicuntur.

XXII.

Quemadmodum verò ex una parte (sicut hætenus ostendimus) ex animo detestamur phanaticas opiniones & blaphemias Sacramentariorum: Ita ex altera parte non minus abhorremus ab erroribus, superstitionibus, Idolomanijs & sacrilegijs pontificiorum.

XXIII.

Erroneum enim statuimus, fingere transsubstantiationem panis in corpus, & vini in sanguinem Christi. Ac licet Elementa panis ac vini, quando Dei nominationem accipiunt, ad excellentiorẽ conditionem prouehi omnes Patres unanimi-

tec

ter affirmant: tamen suam Substantiam retinere cum Paulo statuunt. Et quia Sacramenti proprietates requirit, ut in eo sint duæ distinctæ res & substantiæ, quæ Sacramentali unione coniunctæ, unum integrum Sacramentum constituent: Ideo nostræ Ecclesiæ, ut ostendant, se & Pontificiorum Transubstantiationis figmentum, & Calvinianorum corporis Christi in cælos relegationem vitare, his phrasibus uti solent: quòd in, cum & sub pane & vino præsens sit, exhibeatur & accipiatur corpus & sanguis Christi.

XXIII.

Superstitiosum esse dicimus, quòd panem (ut vocant) consecratum reponunt, includunt aut etiam circumgestant, sibique persuadent, adesse corpus & sanguinem Christi, etiamsi symbola nec exhibeantur, nec sumantur, Et si. n. usus Sacramenti non facit Sacramentum, sed Christi institutio: Christus tamen ipse hoc Sacramentum non vult prostrare ad spectandum, sed esse talem actionem, in qua panis & vinum primum accipiuntur & benedicuntur, ac deinde distribuuntur & exhibeantur: denique suscipiuntur & sumantur, hoc est, edantur & bibantur. Et ubi hæc fiunt, ibi de pane pronunciat Christus: Hoc est corpus meum, & de vino: hic est sanguis meus. ubi verò panis & vinum benedicuntur quidem, sed nec distribuuntur, nec edendo ac bibendo sumuntur, in tali actione certum est, verbum institutionis non integrum accedere ad Elementum, & proinde etiam integrum Sacramentum ibi esse non posse.

XXV.

Idolatrium autem est, quòd Sacramentum hoc in Missa transformant in sacrificium pro peccatis vivorum & mortuorum. Persuadent enim suis, si missificans in ipsius Missæ celebratione cum vino & pane varios gestus repræsentet, elevatione, depositione, & in omnes plagas orbis ventilatione, secundum verba Canonis, tum hanc actionem tam præstans esse opus, ut eo ipso Christus Deo patri denuò offeratur, licet
iacruento

incruento modo tanquam expiatorium sacrificium, per quod sacrificulus divinam gratiam, remissionem peccatorum, spiritualia & corporalia beneficia impetret, non tantum spectatoribus sed & absentibus, imò & mortuis, pro quibus Missæ illæ celebrari solent. Hoc quia injuriosum est in unicum, perfectum & consummatum Christi sacrificium, & invocationem sanctorum cum aliis Idolatricis opinionibus conjunctam habet: Ideo pio zelo à Majoribus nostris ex Ecclesia Christi est explosum.

XXVI.

Sacrilegium denique committunt Pontificii, dum Laicis alteram Sacramenti partem, calicem nimirum surripiunt. Quod cum contra expressum Christi verbum, Matth. 26 v. 28. bibite ex hoc omnes, & contra Apostolorum exemplum Mar. 14. v. 24. et biberunt ex eo omnes, pugnet, nullo prætextu defendi potest.

XXVII.

Etsi ergo Christus est indivisibilis: tamen secundum institutionem certò statuimus, sub pane tantum corpus Christi, non sanguinem, & in vino sanguinem ejus bibendum exhiberi, non corpus, modo tamen incomprehensibili, nisi quantum Dei verbo credimus. Quanquam item multis distribuatur hæc cœna, & singulis integrum corpus atque sanguis Christi, atque adeò totus Christus exhibeatur: tamen non sunt plura Christi corpora, sed unum tantum: nec plures Christi, sed unus. Christus. n. est & manet unicum caput Ecclesiæ suæ, sicut unum caput est omnium membrorum universi corporis humani, I. Cor. 10. v. 17. & 14. v. 14. Eleganter itaque vetus cecinit Ecclesia: *Sumit unus, sumunt mille: tantum iste, quantum ille: nec sumptus absimitur. Item: A sumente non concisus, Non confractus nec divisus, Integer accipitur.*

XXVIII.

Fines sive fructus Sacramenti hujus sunt complures: Principalis tamen est, quem verba institutionis monstrant:
Hoc

Hoc facite in mei commemorationem. Quod nos usitate fieri dicimus ad confirmationem fidei. Vult enim filius Dei, ut singuli hoc sacramento utentes, eo seu publico gratiae testimonio fidem suam confirment, ac statuunt se per hoc medium sibi applicare beneficia Mediatoris, ac universalem Evangelij promissionem ad se etiam pertinere: ita ut quisque ea & niti & se consolari possit, firmiter credens, etiam in se impleri illud Ioan. 15. v. 4. Manete in me, & Ego in vobis. Et Ioan. 17. v. 23. Ego in eis, & tu in me.

XXIX.

Addimus autem & hoc, mentem esse rectè præparandam: ne qui indignè sumit, edat sibi ipsi iudicium 1. Cor. 11. v. 19. Est igitur necessarium, ut accessurus ad Coenam Domini afferat poenitentiam seu conversionem, & accensa iam fide in consideratione mortis, resurrectionis & beneficiorum filij Dei, huius fidei confirmationem ibi quærat. Nec existimandum, propter ipsam sumptionem ex opere operato hic nobis remitti peccata: Sed credendum, quòd hoc fiat propter mortem, meritum & resurrectionem Filij Dei, quæ fiducia hac restificatione confirmatur, ut hinc subsequatur consolatio, gaudium conscientiae & gratiarum actio.

XXX.

Cumque externus usus coenæ ad adultos tantum pertineat, qui externo ministerio doceri possunt & doctrinam intelligunt, non sunt ad hanc coenam admittendi infantes & ignari quid rerum ibi agatur: nec prorsus ignari doctrinæ Christianæ: aut polluti manifestis delictis contra conscientiam, nisi veræ poenitentiae & fidei signa ostendant, ne cumulentur peccata & poenæ peccatorum in his, qui indignè hoc Sacramento utuntur. Econtrario autem qui doctrinæ summam didicerunt, illi propter severissimum Christi mandatum sæpe hac sacra coena uti debent. Et certum est, quòd quicumque vel ex Epicureo contemptu, vel ex carnali securitate, vel ex quacunque affectata negligentia usum eius intermittunt, graviter peccent. Quanquam hic nulla certa

E regula

regula præscribi possit aut debeat, præterquam quòd miseræ conscientie monstrata summa necessitate & proposito ingenti fructu huius cœnæ, ad frequentem eius usum excitandæ sint.

Verba Angustanæ Confessionis de hoc sacramento in decimo Articulo hæc sunt. *De cœna Domini docent* (nostræ Ecclesiæ) *quòd corpus & sanguis Christi verè adsint & distribuuntur vescantibus in cœna Domini: & improbant secus docentes.*

IIII.

DE QVINOVE RESIDVIS PONTIFICIORVM PSEUDO- sacramentis.

Sequentium thesaurum patrocinium, Venerandus Dn. M. LAURENTIVS DRABITIVS, in se receperit us est.

I.

ommentum septem Sacramentorum admodum recens est, natum primùm temporibus Hugonis & Magistri Sententiarum, & ignotum omnibus vetustis Ecclesiæ Doctoribus: adeò ut Pontificij, qui aliàs nusquam non de antiquitatis consensu & suffragiis magnificè gloriantur, hinc ne unum quidem eius testimonium proferre possint.

II.

Sunt autem hæc quinque, quæ præter Baptisum & Cœnam Domini enumerant. Confirmatio, Ordinatio, Pœnitentium absolutio, Coniugium & extrema Vnctio. Quia verò hæc ipsa partim Elemento destituuntur: partim promissione gratiæ carent: partim non habent verbum ex æquo ad omnes & singulos pertinens: partim non sunt testimonia remissionis

tionis peccatorum seu reconciliationis gratuita: ideo nec
pro Sacramentis, verè & propriè sic dictis, in Ecclesia Christi
haberi possunt.

III.

Contra hæc Pseudosacramenta autem ita disputandum
est, ut rebus ipsis, quæ illorum vocabulis notantur, quatenus
in Scriptura sacra locum habent, nihil detrahamus, sed iusta
laude eas prosequamur. Dignius tamen eas ornare aut rectius
illustrare non possumus, quam si in illa puritate & simpli-
citate, quam Scriptura tradit, acquiescamus: peregrina au-
tem & adulterina omnia rejiciamus. Sicuti de singulis bre-
viter illud monstrabimus.

III.

CONFIRMATIO in primitiva Ecclesia fuit explo-
ratio doctrinæ, in qua singuli recitabant summam doctrinæ
Christianæ, & palam profitebantur, se improbare furores
Judæorum, idolomaniam Ethnicorum & impietatem Hære-
ticorum: testabantur quoque se velle esse & manere membra
veræ Ecclesiæ Christi, neque per Dei gratiam unquam disce-
dere à vera sententia, quam tunc profiterentur. Postea Apo-
stoli super eos precabantur, ipsisque manus imponebant:
quo factò, dona Spiritus sancti visibiliter effundebantur su-
per credentes, sicque ipsi confirmabantur.

V.

Hic mos utilis erat, & ad erudiendos & ad retinendos
homines in vera Dei agnitione. Ac in nostris Ecclesiis omnia
hæc similia fieri optandum est. Utile enim est juniores in Ca-
techesi ita erudiri, ut & profectus ipsorum exploretur: &
doctrinam fidei ipsi profiteantur: & simul coniungantur pre-
ces pro junioribus. Quod exercitium nequaquam sine fru-
ctu abit.

VI.

Veruntamen ex illo more non est Sacramentum fabri-
candum. Licet enim promissiones habeamus de dono con-
firmationis, de augmento donorum spiritualium, deq; per-
severantia in ijs: tamen promissionibus illis nullum externum
Elementum est additum, neq; mandatum aliquod, quomodo

externum illud Elementum sit tractandum: multò minus promissio, qua gratia Dei, remissio peccatorum & aeterna salus conferatur ijs, qui istiusmodi exercitio utuntur.

VII.

Pontificii quidem, ut ne Elemento in administratione fictitij huius sui Sacramenti carere viderentur, remota manuum impositione, qua Apostoli utebantur, chris matis unctionem & crucis signationem substituerunt; quòd absq; dubio divinitus factum est, ut tantò magis appareat, hanc ipsorum Confirmationem fundamento in sacris carere, cum ne Apostolorum quidem exemplum prætexere, neque uspiam in novo Testamento monstrare possint, quòd ad chris matis illinitionem Spiritus sanctus detur.

VIII.

Cum primis autem in sacrosanctum Iesu Christi baptis ma contumeliosum est, quòd Pontificios scriptores assevera re non pudet, chris matis in Confirmatione, quòd nec man datum Dei, nec promissionem filij Dei habet, dignitatem amplio rem & multò præstantio rem esse, quàm ipsius Baptis mi, licet hic expressum habeat mandatum & promissionem ipsius filij Dei voce confirmatam. Quòd item dicunt: Ba ptismum esse tantum Sacramentum initiationis, per; confir mationem verò conferri perfectionem gratiæ & gloriæ.

IX.

Talem Confirmationem orthodoxa Christi Ecclesia ignorat. Hoc autem Scriptura duce didicimus, quòd verbum, fides, oratio, sacramentorum usus & donorum exercitia sint divinitus ordinata media, per quæ Deus & fides & reliqua Spiritus sancti dona conferre, confirmare, auge re & conservare velit.

X.

ORDINATIO est legitima ad ministerium Evan gelij vocatio & publica eiusdem vocationis declaratio & approbatio, quæ omninò in Ecclesia est conservanda iuxta præceptum Apostoli 2. Tim. 2. v. 2. & Tit, 1. v. 5. Et habet ea pro-

ea promissionem, quòd Deus legitime vocatos velit donis ad ministerium necessariis ornare, 2. Cor. 3. v. 6. 2. Tim. 1. v. 6. quodque per ministerium ipsorum velit efficax esse. Sicut ipse amplissimas promissiones addidit, Luc. 10. v. 16. qui vos audit, me audit. Ioan. 17. v. 20. Rogo non pro eis tantum, sed pro omnibus credituris per verbum eorum. Ioan. 20. v. 23. Quorum remiseritis peccata, remittuntur. Rom. 1. v. 16. Euangelium est potentia ad salutem omni credenti.

XI.

Meritò ergò agimus filio Dei gratias, quòd instituit & conservat hoc ministerium, sicque nos à peccato, à potestate Diaboli & æterna morte liberatos in regnum suum recipit, gratia, iusticia atque æterna vita donat. Et oramus filium Dei, ut ipse sedens ad dexteram æterni patris, & donans hominibus, Ephes. 4. v. 11. etiam in posterum det Pastores & idoneos ministros, eosque adjuvet, ut cursus docentium sit salutaris. Fatemur enim ministerii dignitatem, ad versus phanaticos & Epicureos eius contemptores, in Ecclesia omni modo ornandam, & quasi in illustri loco constituendam esse.

XII.

Quo nomine & Anabaptistas damnamus, qui unà cum ministerio ordinationem contemnunt, & novas revelationes, atque illuminationes à Deo expectandas fingunt: & sententiam Apologiae Augustanae Confessionis probamus, quæ Art. 13. testatur, se Ordinem, si de verbi ministerio intelligatur, non gravatim velle vocare Sacramentum, ob mandarum, magnificas promissiones & manuum impositionem, dummodò discernatur à Baptismo & Eucharistia, quæ duo sola verè & propriè sint & vocentur sacramenta.

XIII.

Cùm enim careat ordinaria hac promissione, quòd omnis ordinatus per ordinationem gratiam Dei & æternam salutem consequatur. Siquidem multi, qui prophetarunt,

audient indie illa, non novi vos. Matth. 7. v. 23. Et impio
dicit Dominus Psal. 50. v. 16. Quare tu enarras iustitias me-
as, & assumis testamentum meum per ostium? Cum item
careat externo Elemento, quod Christus expressè in verbo
suo instituisse. (Nam impositio manuum apud Aposto-
los fuit ἀδιάφορος & unctio Pontificiorum nec mandatum nec
exemplum in Scriptura habet, sed κακοζηλία quaedam umbra-
rum Leviticarum introducta est, ideo verum Sacramentum
esse non potest.

XIIII.

Intolerabile itaque Pontificiorum nugamentum est:
quod ritum ordinationis suæ dicunt Sacramentum esse, præ-
minencia nobilitatis & perfectionis dignius & præstantius,
quàm Sacramentum Baptismi. Quia (inquiunt) ordo con-
stituit hominem in gratia, gradu & statu dignitatis, quod
Baptismus non facit. Nec minus intolerabilis est illa tyrann-
is, qua ordinationem, quæ propriè ad totam Ecclesiam per-
tinet, ad se rapiunt & transferunt: nec ullos veros Ecclesiæ
ministros esse somniant, nisi qui ab ordinaria (ut vocant) sede
confirmantur, radantur, ungantur atque sic ordinentur.

XV.

Verba Augustanæ Confessionis sunt. Artic. 5. *Ut hanc
fidem consequamur, institutum est ministerium docendi Evan-
gelii & porrigendi Sacramenta. Nam per verbum & Sacra-
menta, tanquam per instrumenta donatur Spiritus Sanctus, qui
fidem efficit, ubi & quando visum est Deo, in iis qui audiunt E-
wangelium, scilicet, quod Deus non propter nostra merita, sed
propter Christum iustificet, hos qui credunt, se propter Chri-
stum in gratia recipi. Damnant Anabaptistas & alios, qui
sentiunt Spiritum sanctum contingere sine verbo externo homi-
nibus per ipsorum preparationes & opera.* Et Art. 14. sunt
hæc verba: *De ordine Ecclesiastico docent, quod nemo debeat*
100

*In Ecclesia publicè docere, aut Sacramenta administrare nisi
rite vocatus.*

XVI.

ABSOLVTIO pœnitentium est potestas tradita ministris Ecclesiæ à Christo, qua per vocem Evangelii, remissionem peccatorum, donationem Spiritus sancti & vitam æternam in nomine Iesu Christi, non tantum publicè & generatim omnibus, sed & privatim atque in specie singulis peccatoribus & pœnitentiam agentibus, veniamque propter Christum Mediatorem petentibus, annunciant.

XVII.

Et sunt causæ gravissimæ ob quas privata Absolutio in Ecclesijs retinenda est. Aliquæ verbi ministros respiciunt: ut scilicet illi in tali privato colloquio explorare possint, utrum auditores necessaria doctrinæ ecclesiæ capita rectè intelligant; utrum de peccatis suis & lapsibus verè pœniteant & doleant; utrum vera & firma fide in Christum peccatorum remissionem quærant; utrum denique pium emendationis propositum habeant. Aliquæ respiciunt auditores: ut quando ipsorum conscientia vel scrupulo aliquo punguntur, vel tentatione graviore premuntur, hac occasione consilio suorum Pastorum utantur: utque promissio gratiæ, quæ in doctrina Evangelii est universalis, per absolutionem applicetur ad singulos, addita hac asseveratione quòd gratia exuberet supra delictum. Rom. 5. v. 20. Eleganter enim Bernhardus. *Necesse est omnium primùm credere, quòd peccata non remittantur nisi per indulgentiam Dei: sed adde etiam ut credas quòd TIBI peccata remittantur.* Aliquæ respiciunt totam Ecclesiam. Est enim hæc absolutio evidens testimonium contra Novatianos & similes, quòd etiam post Baptismum lapsis in scandala peccata remittantur.

XVIII.

Quapropter

Quapropter serió & cum gratiarum actione **II.** Art. August. Confess: contra Calvinianos acceptamus. *De confessione docent (nostræ Ecclesiæ) quòd absolutio privata in Ecclesiis retinenda sit, quanquam in confessione non sit necessaria omnium delictorum enumeratio. Est enim impossibilis iuxta Psalmum: Delicta quis intelligit.*

XIX.

Utque salutaris usus privatæ absolutionis, Ecclesiæ ex sententia verbi Dei magis commendetur: nostri sæpe protestati sunt, maximè in Apologia Augustanæ Confessionis Art. 12. & 13. se non pugnare, sed libenter concedere, ut absolutio, quia habeat applicationem generalis promissionis ad singulos hoc ministerio & hac potestate clavium utentes, inter Sacramenta numeretur, atque Sacramentum pœnitentiæ dicatur.

XX.

Veruntamen quia Absolutio non habet certum externum Elementum, signum aut ritum divinitus mandatum: Et licet adhibeatur impositio manuum, illa tamen peculiari Dei mandato destituitur: caret quoque expressa promissione, quòd per talem externum ritum Deus velit efficax esse ad applicationem promissionis Evangelii. Ideo Absolutio eo modo, sicut Baptismus & Cœna Domini, Sacramentum dici & esse non potest.

XXI.

Et hic quidem est verus usus Absolutionis, sive clavis solventis. Teterimum verò illum abusum huius potestatis, quo ex clave absolutionis sub Papatu facta est nundinatio & venditio indulgentiarum, additis sanctorum meritis, & horribili carnificina conscientiæ ad proprias satisfactiones, abiecto Christi merito, abductæ sunt, toto pectore damnamus. Sicut & Calvinistarum intemperiem improbamus, qui Absolutionem privatam ob abusum, qui in Papatu accessit, totam ex Ecclesijs suis eliminarunt.

M A T R I.

XXII.

MATRIMONIUM est legitima & indissolubilis conjunctio unius maris & unius sceminae, observanda propter mandatum Dei, qui vult hoc modo genus humanum ad sui ipsius propagationem consociatum esse, & castitatem erga invicem colere, teq; mutuò ita juvare, ut ne tamen turpes in eo vagentur libidines.

XXIII.

Hanc vitæ ordinem Augustinus Sacramenti appellatione tunc maximè ornavit, cum hunc statum, ceu bonum, purum & sanctum, contra Hieronymi immodestas criminationes, dissimulato tamen ipsius nomine, defendere vellet.

XXIII.

Quia tamen conjugium non in novo primùm testamento est institutum, sed statim initio, creato humano genere: 2. quia nullum planè externum habet elementum. 3. quia nullam habet promissionem Dei de gratia justificationis. 4. quia deniq; Conjugium nullum est *ὄργανον*, nec medium, per quod Deus offert & exhibet nobis, nosq; nobisipsis applicamus beneficia redemptionis, nullo modo verè & propriè (sicuti nec Augustini mens fuit) Sacramentum dici potest.

XXV.

Quòd etiam D. Apostolus Paulus Ephes. 5. v. 32. de Sacramento (ut habet vulgata versio) sive *μυστήριον*, quod conjugium in se complectatur, scripsit, id veteres pleriq; ita interpretantur. Quòd quemadmodum ex dormientis Adami latere Eva exædificata est: ita ex latere Christi, in cruce obdormientis, profluxisse aquam & sanguinem, duo Sacramenta, quorum ministerio Ecclesia Christi generatur & exædificatur, ut per fidem Christo iuncta, sit caro de carne eius, & os ex ossibus ipsius. Cùm ergo hæc non tam ad Conjugium quàm ad Christi & Ecclesie conjunctionem referenda sint, nihil hac in re Pontificios Pauli autoritas, ad stabiliendum hoc Sacramentum, suble-

F

Cum

XXVI.

Cum primis autem observatione digna est turpis, quam hoc loco cæci isti duces admittunt, ἀντιλογία. Syricius enim Papa dixit matrimonium esse in carne vivere, nec in eo statum quenquam Deo placere posse: sicut pater ex jure canonico dist. 82. Si ergo matrimonium res est adeo impura & profana, quomodo sacrosanctum Dei Sacramentum esse potest? Rursus: Si est Sacramentum, & Sacramenta omnibus Christianis communia esse debent, cur ab hoc Sacramento pseudosacerdotes suos clericos excludunt? Cæcus sit & ipse oportet, qui hanc contradictionem non agnoscit.

XXVII.

UNCTIO, quæ nunc extrema dicitur, fuit olim curatio medica. Nam Deus, ut authoritatem aliquam Patribus & Prophetis circumdaret, inde usque ab initio eos dono sanandi ornavit, sicuti Abraham, Isaac, Jacob, Iesaias & similes viri quoque Medici fuerunt. Et per hos viros, una cum doctrina veræ religionis propagata doctrina physica de plantis & multis naturæ partibus:

XXVIII.

Hunc veterem morem Christus renovavit & adauxit, dum Apostolos miraculoso sanandi dono instruxit, & ægrotis mederi iussit. Quod donum diu in Ecclesia mansit, 1. Cor. 12. v. 9. Et ad conferendum hoc donum sanationis, Apostoli interdum impositione manuum Mar. 16. v. 18. interdum unctione olei Mar. 6. v. 13. Jacobi 5. v. 14. usi sunt.

XXIX.

Quia verò miraculum illud, sicut & reliqua, postquam doctrina Evangelij satis confirmata erat, in Ecclesia desijt: & nos nec mandatum nec promissionem habemus, de perpetuo eius usu: ideo pro Sacramento habere non possumus. Cumque istud spectaculum, quod Papistæ cum incantato suo oleo apud infirmos

infirmos instituunt, superstitionis & idolomanie plenum fit,
(siquidem infirmos non inungunt, ut eos sanitati restituant, sed
ut jam jam morituris per illam unctionem peccata remittantur)
iure omni unctio ista rejicitur & damnatur.

X X X.

Probamus autem preces, quæ fiunt pro ægrotis pu-
blicè & privatim. Cùm enim corporis incolumitas sit Dei do-
num, quam tribuit ut alijs inserviamus, hæc certè petenda &
& aliqua diligentia fovenda est. Ac promisit Deus, se etiam cor-
porales ærumnas petentibus mitigaturum esse, juxta illud: In-
voca me in die tribulationis, & ego eripiam te. Psal. 50. v. 15.

*Quod superest, sicut filius Dei in agone ardentibus
votis precatur, ut æternus pater omnes suas oculos in ve-
ritate servet: Ita & nos oramus, ut hanc veram verbo Dei
consentaneam & salvificam Sacramentorum doctrinam in hac
urbe & tota vicinia incorruptam conservet, & per eorum
usum sibi perpetuò in ea colligat Ecclesiam, quæ in his terris
eum agnoscat & invocet, postea verò in omnem
æternitatem ipsum celebret,
Amen.*

F I N I S.

Errata quædam irreperunt, quæ sic
corrigentur.

C 1. 1. Thes. 17. lin. 10. pro ut, lege ut

C 2. 1. Thes. 30. lin. 3. durara.

C. 4. Thes. 4. lin. 5. sacrum. D. 2. Thes. 4. lin. 3. conviati.

E 2. b Thesi 8. lin. 8. tolle: post per.

E 3. b Thesi 13. lin. 10. umbrarum.

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

99 A 6911

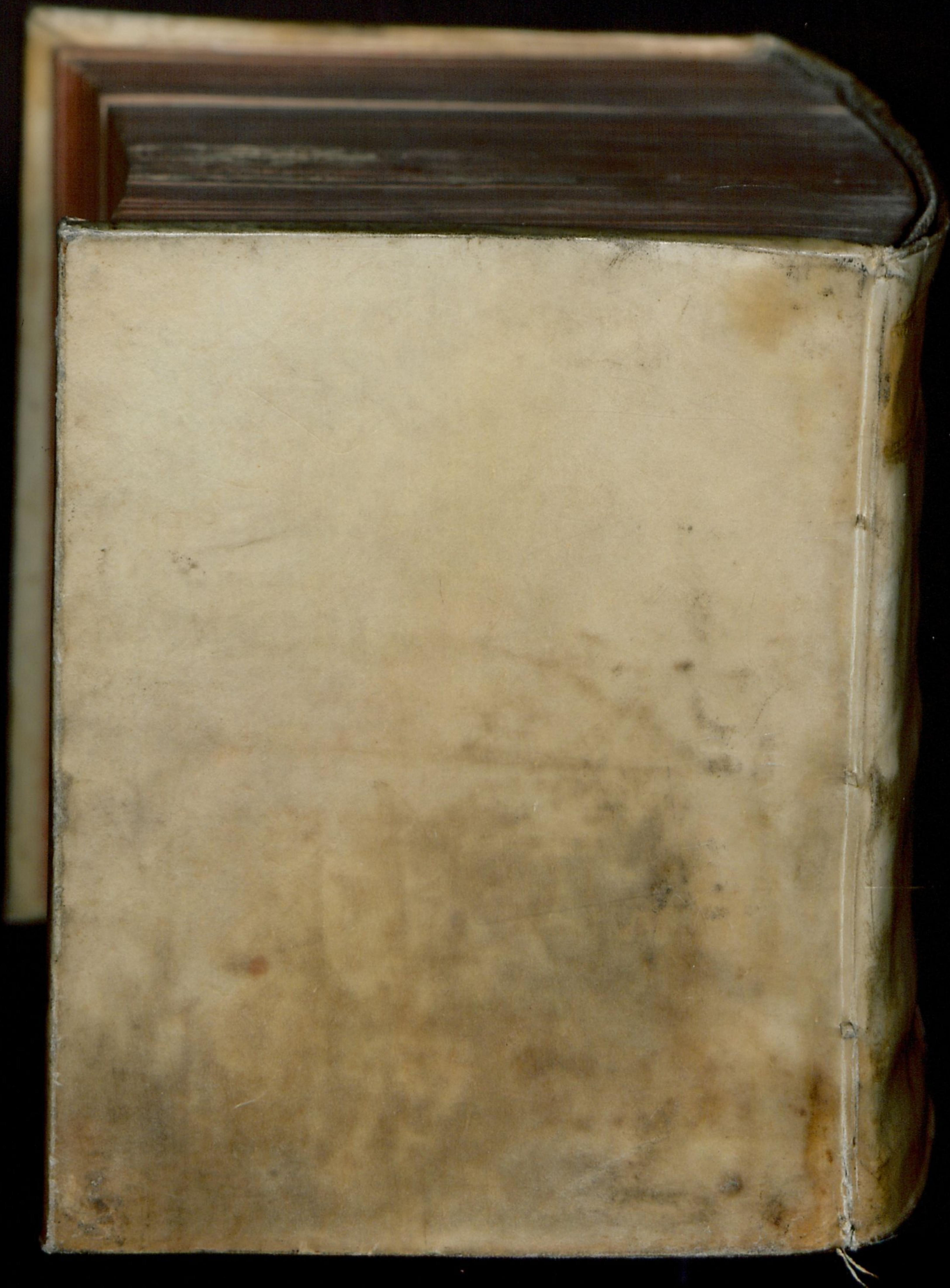
ULB Halle 3
003 139 565

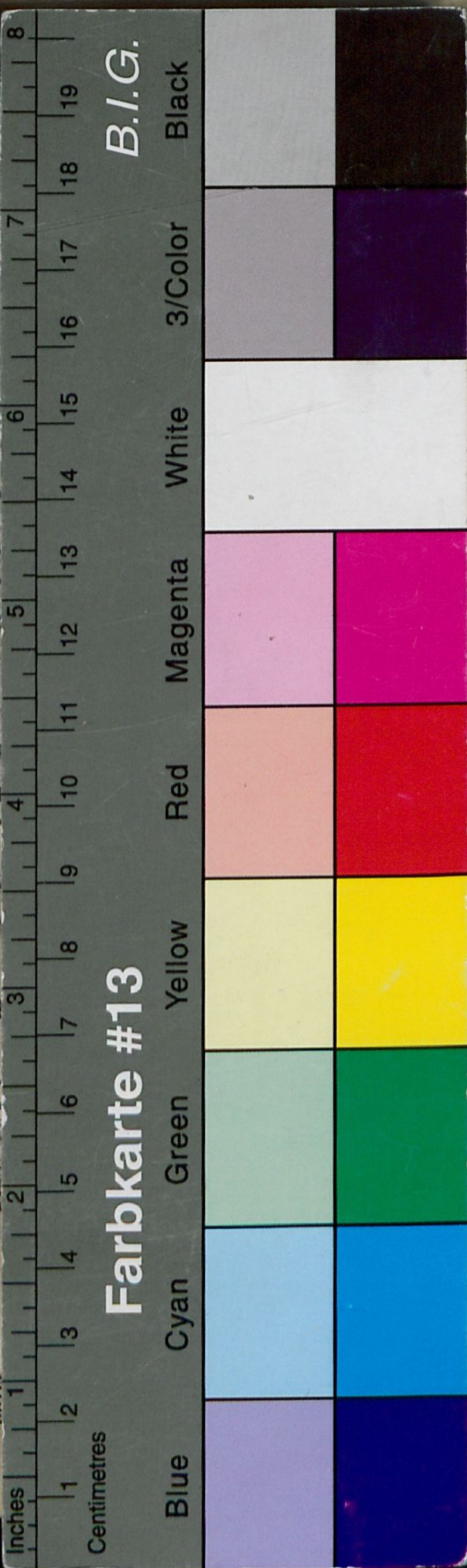
52 1017

[Faint handwritten notes]

29
39

Propositiones

COMPLECTENTES

SVMAM DOCTRINAE DE

Sacramentis Novi Testamenti, hoc tempore

DEI beneficio in Ecclesia & Academia

VVitebergenli sonantis,

DE QUIBUS

Confessionem suam edituri sunt 10. Augusti, Anno 1593.

PRÆSIDE

POLYCARPO LYSERO D.

Reverendi & Clarissimi Viri,

Dn. SAMUEL HUBERUS, Bernas,
Helvetius.

M. SALOMON GESNERUS, Bo
leslaviensis, Silesius.

M. VITUS WVOLFRUM, Hilperhtus
fanus, Francus.

M. LAURENTIUS DRABITIUS
Coldicenis, Misnicus.

*Pro consequendo gradu Doctoratus
in Theologia.*

VITEBERGÆ

Typis Zachariæ Lehmanni.